

COSMOLOGIA

PRÆVIÆ NOTIONES

1. *Cosmologiæ definitio.* Si *etymon* quæras, *Cosmologia* oritur ex græco fonte, *κοσμος, λογος*, et idem sibi vult ac sermo de mundo. Unde Plinius: « Quem Græci (post Pythagoram) « *κοσμον*, nomine *ornamenti*, appellavère, eum nos a perfectâ « *elegantia mundum* dicimus. » (*Hist. natur.*, l. 2, n. 3).

Quoad *rem*, *Cosmologia* definiri potest *scientia mundi universim inspecti, per supremas ejus causas vel rationes.*

Dicitur 1° scientia mundi universim inspecti; quibus verbis indicatur ejus objectum *materiale*. *Cosmologia* quippe disserit de universitate rerum creatarum adspectabilium, homine tamen excepto. Homo enim, quanquam in universitate rerum visibilium contineatur, specialem tamen scientiam exigit, quam *Anthropologiam* vocamus. Enimvero dum cætera entia mundana, mineralia, inquam, vegetabilia et animalia, materialem substantiam, vario licèt gradu habent, homo spirituali et immortalis animâ fruitur, quâ toto cælo ab illis differt et speciale, ut aiunt, *regnum* constituit.

Dicitur 2° per supremas ejus causas vel rationes; unde *Cosmologia* essentialiter seu *formaliter* differt ab aliis scientiis naturalibus quæ versantur circa entia mundana. Nam illæ rerum physicarum diversa phænomena, speciales proprietates ac leges minutatim, per causas earum *proximas* explorant, præsertimque ope experientiæ. *Cosmologia* autem, utpote *Metaphysicæ* pars quædam, est *scientia generalior*, quæ suprema mundi principia supremasque causas declarat, idque præsertim ope rationis. Quamobrem scientiis naturalibus longè præcellit.

2. *Cosmologiæ magna et varia est utilitas.* Nam præter notiones magni momenti quas suppeditat de mundo, multum confert ad penitiorum *hominis* cognitionem, cum pars hominis corporea, vegetativa et sensitiva, cognosci distinctè non queat, nisi ex plenâ cognitione corporum, plantarum atque animalium. Multum quoque confert ad cognitionem Dei, siquidem multa et manifestiora præbet argumenta in gratiam illius existentiae et attributorum.

Accedit quòd maximum implet munus erga scientias *naturales*. Nam eas *complet*, cum declarat rerum materialium naturam, originem, finem ultimum, ac vim legum mundi; quæ omnia eæ minimè attingunt. Quin etiam earum cultores a periculo *materialismi* tutos facit; testis enim est experientia, nostri præsertim ævi, eos qui rerum materialium studio incumbunt ex solâ observatione factorum et ignorant principia rationis, in sensualismum facilè declinare; v. g. de origine rerum in genere et maxime de origine vitæ ac sensûs.

3. *Cosmologia dividitur* in duas partes, quarum altera de mundo in universum, altera de variis mundanis rebus sigillatim disserit. Priorem, *cosmologiam generalem*, posteriorem, *cosmologiam specialem* appellare liceat.

COSMOLOGIÆ PRIMA PARS

SIVE

COSMOLOGIA GENERALIS

Cosmologia generalis de mundo in universum disputat. Porrò de mundo in universum quatuor inquiri possunt, scilicet 1° quæ sit ejus natura? 2° quæ origo? 3° quis finis? 4° quæ leges?

CAPUT I

DE NATURA ET PERFECTIONE MUNDI

4. Mundus definiri potest ens undequaque *compositum*, *mutabile*, *contingens*, *finitum*, ac *relativè*, non autem *absolutè perfectum* sive *optimum*. Cujus definitionis partes singulæ probandæ sunt.

I. *Mundus est undequaque compositus.*

5. Quintuplicis enim generis compositio in eo invenitur, scilicet : 1° quoad *numerum*, quia constat ex substantiis pluribus, in unum ordinatis; 2° quoad *accidentia*, quia diversæ illius substantiæ mobilibus qualitatibus afficiuntur; 3° quoad *integritatem*; constat enim ex pluribus partibus revera distinctis, ex quibus emergit ejus integritas; 4° quoad *essentiam*, quippe coalescit ex substantiis naturâ diversis, nempe mineralibus, plantis, animalibus; 5° demum componitur ex *compositis*, cum singula entia mundana ipsa sint composita.

II. *Mundus est mutabilis.*

6. Nam experienciâ teste, corpora aspectabilia perpetuas patiuntur mutationes alterationesque, sive ex loco in locum moveantur, sive augeantur vel minuantur, vel etiam intereant.

III. *Mundus est contingens.*

7. 1° Ex dictis, mundus mutatione laborat. Sed quidquid mutatur, contingens quoque sit oportet; siquidem alium accipit essendi modum, dum ens necessarium non potest esse aliter atque est. — 2° Insuper, illud contingens dicitur cujus non existentia minimè repugnat. Atqui talis est mundus; ejus

enim cum *singula*, tum *omnia* entia optimè concipiuntur existentia spoliari posse, quin aliquid absurdi sequatur.

IV. *Mundus est finitus.*

8. Probatur quia nonnisi finitum esse potest ens compositum, corporeum, mutabile et contingens; nam istæ notæ naturæ infiniti omnino adversantur. — Cæterum, quod coalescit ex partibus finitis, est etiam finitum. Atqui talis est mundus.

V. *Mundus est relativè perfectus (1).*

9. Probatur contra Schopenhauer qui assertit mundum esse *pessimum*, et contra Hartmann qui putat eum *malum* esse ac nihilo pejorem.

Porro optimismus *relativus* sibi vult creari potuisse alia entia hujus mundi entibus perfectiora, et ipsa hujus mundi entia esse posse *accidentaliter* perfectiora; sed tamen ea entia, uti sunt reipsa, tam rectè *singula* componi, tamque decenter alia aliis aptari, ac tam consentientibus legibus regi, ut inde pulcherrimus ordo efflorescat. Porrò ita se rem habere sic declarat D. Thomas : « Universum, *suppositis istis rebus*, non potest esse *melius*, propter decentissimum ordinem his rebus attributum a Deo, in quo bonum universi consistit; quorum si unum aliquod esset melius, corrumpeteretur proportio *ordinis*, sicut si una chorda plus debito intenderetur, corrumpeteretur citharædæ melodia. » (1^a, q. 25, a. 6, ad 3).

Quam quidem sententiam ampliùs in Theologiâ naturali evolvemus, ubi ex ordine mundi probabimus existentiam Dei, ac Providentiam a variis objectionibus vindicabimus.

VI. *Mundus non est absolutè perfectus.*

10. Quidam philosophi profitentur optimismum *absolutum*, ita ut nullus mundus melior esse possit eo quem præ oculis habemus. Sed illi diverso innituntur principio; Malebranchius

(1) Cf. S. Th., 1^a, q. 25, a. 5, 6; *Qq. dispp. de Pot.*, q. 1, a. 5, c.; *de Ver.*, q. 20, a. 4, c., et opus nostrum *L'Idée du Beau*, 2e part., c. 2, § 4.

(*Entret.* 9° sur la *Métaph.* n. 10, 14) et Leibnitzius (*Theodic.*, 1° part. § 8, *Disc. de Met.*, n. 3-6) argumentantur ex *ideâ* Dei, qui cùm sit sapientissimus non nisi optimum mundum creare potest, alioquin malè ageret, quia minus bonum habet rationem mali. Alii verò argumentantur ex *ideâ progressûs continui*, *vi* cuius mundus *sponte*, quanquam lente, ad optimum tendit; ita Renan et alii inter recentes.

11. At verò 1° Malebranchii et Leibnitzii systema *falso innititur fundamento*; siquidem sapientia Dei integra remanet, si modò hic mundus sit *in se* bonus et optimus *relativè* ad finem Dei; jam enim ad attributa divina clarè manifestanda idoneus est. — Nec nisi abusu vocis, minus bonum dicitur malum, quippe id tantùm malum est quod caret perfectione naturæ suæ *debitâ*. — 2° *Adversatur attributis Dei; libertati* quidem; cùm enim Deus sit liber in actibus suis *externis*, minimè tenetur ad creandum mundum optimum. — *Potentia* quoque; nam virtus Dei, utpote infinita, ab effectu finito exhauriri nequit, sed quemcumque mundum creare velit, alium eo meliorem efficere potest. — 3° *Præ se fert aliquid impossibile*; nam mundus absolutè optimus is esset qui infinitè manifestaret Dei attributa. Atqui divinam perfectionem, utpote infinitam, nulla res creata infinitè manifestare potest.

Quod attinet ad commentum *progressûs infiniti*, jam in Ontologia (n. 69) ostendimus ipsum carere fundamento et experientiæ adversari.

Attamen id hominibus proprium est quòd proficere possunt, sicque suo progressu ad progressum ipsum mundi conspirare.

CAPUT II

DE ORIGINE MUNDI

Circa mundi originem duæ quæstiones agitari solent, nimirum ejus natura et tempus seu antiquitas.

ARTICULUS I

De naturâ originis mundi.

Præstat 1° exponere errores; 2° declarare naturam creatio-
tis; 3° probare ejus possibilitatem; 4° existentiam; 5° demonstrare eam solius Dei opus esse.

§ I. — Exponuntur errores de mundi origine.

12. Philosophi qui revelationem vel ignoravère, vel repudiavère, in quatuor præsertim errores circa mundi originem inciderunt.

1° Alii mundum æternum esse putaverunt sive ratione materiæ, sive ratione formæ aut ordinis quo decoratur. Ita Philolaüs, et *forsan* Aristoteles, qui dicit Deum mundi quidem motorem esse, atque omnia ad se veluti summum bonum appetibile attrahere, quanquam ipse, in centro mundi constitutus, ignarus sit omnium, solâque meditatione sui felicissimus (1).

(1) De Aristotelis sententiâ pronuntiare non audemus, quia alibi aliter sentire videtur. Nam ut refert D. Thomas (1^a, q. 46, a. 1, c) expressè dicit Aristoteles (*Top.*, I, I, c. 11 : « Quòd quædam sunt problemata *dialectica*, de quibus rationes non habemus, ut utrùm mundus sit æternus. » (Cf. *Met.*, II, 1, XI, 2, 7; *Phys.*, II, 6; *De gener. et corruptione*, II, 10; *Eth. ad Nicom.*, VIII, 14). Item alibi hæc habet præclara : « Une antique « tradition répandue par nos pères dans toute l'humanité, nous apprend